

Конфлікт із західними партнерами назріває. Подякуємо енергетикам

2022-08-17

Микола Тесля

Енергетик, управлінець, економіст. 20 років роботи в енергетичній галузі, з них 8 - в державних структурах. Адвокат доступної енергії для громадян за чесною ціною.

Навіщо Міненерго посилати під три чорти західних партнерів

Якщо ми хочемо зберегти шанси на відбудову країни з допомогою партнерів, нам треба відучити владу діяти так, як учать радянські анекдоти.

В одному з них персонажі мультфільму Чебурашка і крокодил Гена мстилися піонерам, надягаючи кожному на голову залізний люк із вигуком «А ось його пілотка!».

Міністерство енергетики України минулого тижня саме з таким вигуком вирішило призначити нового керівника газотранспортної системи.

Заступник міністра Германа Галущенка Фарід Сафаров просто надіслав листа, де вимагає призначити керівником свого колегу — іншого заступника міністра Миколу Колісника.

У піонера є і пілотка, і барабан, в **Оператора газотранспортної системи України (ОГТСУ) є наглядова рада**, яка управляє компанією, **є навіть закони, що забороняють Миколі Коліснику обіймати таку посаду.**

Але мультяшним персонажам, які керують галуззю, потрібно доповісти нагору про успішно надягнутий на голову іноземцям каналізаційний люк.

Здавалося б, у чому проблема, державне підприємство, держава може робити все, що завгодно? Ситуація трохи складніша.

1. Не повторити помилок Кірпи

Коли глава Європейської комісії **Урсула фон дер Ляєн** на конференції щодо відбудови України сказала, що «немає нічого неможливого для народу України», вона мала на увазі не зовсім те, що почули українські урядовці.

Ніхто не пообіцяв грошей на відбудову України без жодних умов.

У тій же промові глава ЄК натякнула:

«Інвестори мають бути переконані, що гроші працюють в інтересах громадян». Це максимально прямий натяк, який із дипломатичної мови перекладається «давайте не красти грошей, бо їх вам ніхто тоді не дасть».

Що таке «не красти» в розумінні європейців та американців? Як можна контролювати гроші на відбудову? Різними способами, один із них — непопулярна в Україні корпоративна реформа.

Трохи про її справжню суть.

Ідея корпоратизації державних підприємств не в тому, щоб платити колишнім депутатам зарплату за написання панегіриків у соцмережах чи західним пенсіонерам за підписи під усім, що попросять. **Суть у побудові системи контролю за грошима державних підприємств, який здійснюють люди, що цінують власну репутацію.**

В Україні кожен менеджер хоче стати Георгієм Кірпою. Не в тій частині, де він отримав дві кулі в голову, а в повторенні міфу про керівника державного підприємства, в якого є і «Майбах», і вулиця його імені, і любов людей, і

багато грошей на рахунках. І все це завдяки умілому керівництву державним майном.

В Україні кожна влада також хоче мати свого Кірпу, — щоб і стрічки перерізував перед виборами, і правильні фонди наповнював за потреби. А якщо зовсім край, то за дзвінком спрямовував вільні гроші туди, куди треба.

Система наповнення партійних та інших кишень через прямі «договорняки» діє в Україні вже чверть століття, і нею користуються всі президенти й уряди. І навіть після двох революцій вона нікуди не поділася.

2. Одна проблема — європейці та американці не хочуть за неї платити

Наші партнери хочуть, аби гроші, які вони виділяють для України, хоч якось контролювалися.

Непублічно партнери дали зрозуміти, що ніякого *«дуже великого будівництва»* вони не потерплять: гранти, кредити та інвестиції підуть у компанії, які працюють за зрозумілими всім правилами.

Для контролю над державними грошима і вигадали на Заході наглядові ради.

Які

- 1) не пропускають великих платежів «за командою згори»,
- 2) контролюють керівників та їхні закупівлі,
- 3) затверджують стратегії та
- 4) відсікають від роботи лижних інструкторів під виглядом інвесторів.

Якщо історія про Кірпу вам здається древньою, то згадайте про «Нафтогаз».

Ще торік у нього була наглядова рада, з незалежними іноземцями. Тоді в компанії були і газ, і гроші на його купівлю.

Минулого літа 2021 корпоративну реформу найбільшого платника податків у державі поламали, і вже сьогодні компанія в дефолті та просить грошей із мізерного бюджету, знесиленого війною.

І справа не в Коболєві чи Вітренкові — ці два хлопчики, зрештою, схожі і освітою, і мільйонами на рахунках. Справа у тім, хто наглядав за їхньою роботою.

Член наглядової ради «Нафтогазу» Людо ван дер *Хейден* міг спокійно сказати *Вітренкові*: «Там, де ти вчився, я викладав», бо й справді був деканом найкращої школи економіки INSEAD.

Коли Кабмін в одну ніч звільнив *наглядову раду* НАКу, Людо був більш лаконічний.

«Гадаю, що Вітренко підпорядковується особисто уряду та президенту, а не правлінню», — заявив він після звільнення.

3. Пошук грошей на полі з граблями

Скандал зі зломом корпоративного управління нічого не навчив, в офісі президента ця історія тільки підігріла апетити.

Під час війни там придумали і провели через Верховну Раду закони, які дозволяють звільняти та призначати кого завгодно, прикриваючись «питаннями національної безпеки».

І от рівно через рік після скандалу з «Нафтогазом» влада намагається насунути європейцям та американцям люк на голову знову.

Призначити нового, зручного, керівника ОГТСУ.

Важко вигадати більш ідіотський крок у країні, яка залежить від іноземних кредиторів, бореться з газовим шантажем Росії та намагається пройти опалювальний сезон під час війни.

По-перше, це відкритий плювок у бік іноземних партнерів. Лист із вимогою призначити заступника міністра енергетики надійшов наглядовій раді «Магістральних газопроводів України» (яка контролює ОГТСУ, — так вирішили під час анбандлінгу) того ж дня, коли посли великої сімки випустили заяву про необхідність відновити незалежний контроль над «Нафтогазом». І того самого дня, коли сама наглядова рада «Магістральних газопроводів» ухвалила своє рішення про обрання нового керівника. Не Колісника, іншого претендента, який пройшов усі співбесіди.

(Док 2 від Міненерго інформ)

...

Сприйматиметься ситуація однозначно. Хочете наглядову раду в компанію-банкрута? Будь ласка! Але ми ламаємо корпоративне управління в компанії, яка все ще заробляє гроші.

По-друге, призначення керівником Оператора ГТС заступника міністра енергетики порушує *Закон «Про запобігання корупції»*, який чітко стверджує, що **жодна особа протягом року не має брати участі у керівництві організаціями, на які вона могла впливати, коли працювала на державу.**

Це ще один запобіжник від корупції, закладений під час реформ, — щоб ніхто не формував політику «під себе». З таким же порушенням торік призначали Юрія *Вітренка*, що спричинило скандал і припис Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) про скасування рішення. Відповідний лист від НАЗК уже навіть прийшов, і цього тижня в агентстві попросили прояснити ситуацію.

(Док 3 від НАЗК до НаглР АТ)

...

Міненерго ще більше її заплутало.

Там офіційно заявили, що «змінили розподіл повноважень заступників».

Проблема в тому, що

зміна повноважень не поширюється на весь минулий рік, а протягом цього року Колесник не міг «не впливати на газовий сектор».

Хоча б тому, що до призначення на посаду заступника Галущенко працював у директораті Міненерго, де «забезпечував формування політики в нафтогазовому комплексі, взаємодію з підприємствами нафтогазового комплексу, реалізацію проєктів щодо збільшення видобутку газу, підписання угод про розподіл продукції».

На сайті міністерства так і написано — чистісінька явка з повинною.

По-третє, таке призначення перетвориться на ризик для чинного контракту на транзит, який із боями підписували з «Газпромом». Лист про необхідність призначити Колісника підписав не сам Галущенко, а його заступник Фарід Сафаров, який при цьому є членом наглядової ради «Укрпошти». Тієї самої «Укрпошти», яка для чогось отримала ліцензію на торгівлю газом.

Національний регулятор — Національна комісія, що здійснює держрегулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, — намагався в обтічних формулюваннях пояснити міністерству, що це не просто порушення Закону «Про ринок газу».

Це ставить під загрозу сертифікацію газотранспортної системи України.

А відтак, і контракт на транзит російського газу. Чого росіяни тільки й чекають.

(Док 4 від НКРЕКП до Міненерго)

...

(Док 5 від НКРЕКП до АТ)

...

Реакції не було.

У відповідь на критику, яка вже почала розгортатися в медіа, і на запитання з боку іноземних партнерів Фарід Сафаров нашвидкуруч підготував листа посольствам, де на кількох сторінках розповів про необхідність реформи ОГТСУ, про наполеонівські плани здійснення цієї реформи (після опалювального сезону) і про необхідність терміново змінити менеджмент (проти чого наглядова рада МГУ не виступала — навіть знайшла заміну). І жодного слова про суперечності власних пропозицій із законами.

(Док 6 від Міненерго дл ПосСША)

...

Вводити посольства в оману — такий собі хід з погляду ефективності та майбутньої кар'єри. Але ж люк потрібно насунути на голову.

4. Шахматка замість пояснень

Навіщо Міністерству енергетики робити таку дурницю напередодні опалювального сезону та перемовин про надання фінансової допомоги і так сміливо посилати під три чорти всіх послів?

Якщо відкинути думку про свідому російську диверсію, то залишається єдина логічна відповідь.

У політику повернулися традиції «розписування шахматки», коли ключові призначення в уряд і на державні підприємства роздають в офісі президента під конкретні зобов'язання.

Чутки про зміну частини уряду та керівництва НАК «Нафтогаз України» ходять на ринку тривалий час, це вже не запитання «чи станеться?», це запитання «коли, нарешті?».

А поєднання контролю над «Нафтогазом» і ОГТСУ — надзвичайно ласий шмат. Бо за умови, коли в Україні все ще є «дешевий» газ для населення, саме між цими двома підприємствами відбувається магія. «Дешевий» газ для населення інколи перетворюється на дорогий для хіміків, бізнесів, підприємств. Головне — правильно домовитися на задньому сидінні нового «Бентлі».

Мабуть, в офісі президента і розраховують на те, що «швидко проведуть усі призначення», а вже потім почнуть перемовини про те, як рятувати країну. «Для українців немає нічого неможливого», — згадали там.

Ще на початку липня голова офісу Андрій **Єрмак** демонстрував, що розуміє позицію партнерів.

*«Головними принципами використання коштів, залучених на відбудову країни, мають стати прозорість і довіра», — заявляв він на тій же конференції в **Лугано**.*

Уже через місяць влада поглиблює недовіру і демонструє поведінку, яку ніяк не можна назвати прозорістю.

Наші міжнародні партнери вивчили український політикум і розуміють, що пояснень може бути два:

- 1) або голова офісу президента лукавив і дав відмашку на постановку «правильних» людей,
- 2) або це роблять за спиною офісу, прикриваючись «високими кабінетами».

Однак мотивація Гени та Чебурашки з Міністерства енергетики європейців та американців не цікавить.

Їх цікавлять результат і дієва корпоративна реформа.

І час почекати в них, на відміну від нас із вами, є.
